

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В РЕГІОНІ (НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Середюк Руслана

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету географії, історії та туризму,
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Яроменко Оксана

*кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри географії і туризму,
начальник відділу з наукової діяльності та аспірантури,
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

Освіта є ключовим фактором суспільного прогресу й успішного розвитку держави. Це багатогранне та багатофункціональне явище, яке в контексті сталого розвитку можна оцінювати двоюко: як духовний і педагогічний процес, а також як важливий сектор економіки. У сучасному світі система освіти набуває дедалі більшого значення, розширюючи спектр своїх соціально важливих функцій [2]:

1. Соціально-економічних (пов'язаних з формуванням та розвитком науково-технічного, інтелектуального та кадрового потенціалу суспільства).

2. Інституціональних (пов'язаних із забезпеченням національної безпеки суспільства та його стійким розвитком).

3. Духовно-культурних (пов'язаних з формуванням культури та духовності окремої особистості та всього суспільства).

4. Освітніх (пов'язаних з ретрансляцією знань та суспільно-корисних компетентностей).

5. Географічних (пов'язаних із розповсюдженням знань у межах певної території та з формуванням певного освітнього простору).

Загальна середня освіта є ключовим етапом всебічного розвитку здобувача освіти (учня), спрямованим на створення умов для морального, інтелектуального, фізичного та художньо-естетичного вдосконалення дитини. Вона сприяє формуванню громадянина демократичного

суспільства, де освіченість, вихованість і культура розглядаються як найвищі цінності й незамінні основи соціального прогресу.

Заклад загальної середньої освіти (ЗЗСО) є тим основним соціальним інститутом, що реалізує мету загальної середньої освіти, робить вирішальний внесок у формування інтелекту, самосвідомості нації, забезпечення її фізичного та духовного здоров'я.

Актуальним залишається питання трансформації мережі закладів загальної середньої освіти на рівні регіонів.

Із метою забезпечення рівного доступу здобувачів освіти до якісної освіти в Рівненській області у 2023-2024 навчальному році функціонувало 542 заклади загальної середньої освіти, із них 533 – заклади комунальної, а 9 – приватної форми власності [1]. Мережа закладів освіти Рівненщини у 2024 р. включала різні типи закладів (Табл. 1).

Таблиця 1

**Мережа закладів загальної середньої освіти
Рівненської області**
(за даними Департаменту освіти і науки Рівненської області)

Тип ЗЗСО	Кількість закладів
початкові школи з дошкільним відділенням	19
початкові школи	9
гімназії з дошкільним відділенням і початковою школою	72
гімназії з початковою школою	96
ліцеї з дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією	95
ліцеї з початковою школою та гімназією	216
ліцеї з гімназією	9
ліцеї	5
спеціальні заклади загальної середньої освіти	13

До початку 2023-2024 навчального року 5 закладів загальної середньої освіти ліквідовано, 3 – переведено у філії, у 14 закладах понижено ступінь [1].

У регіоні триває робота над реформуванням мережі закладів загальної середньої освіти, враховуючи територіальні особливості, демографічні тенденції та необхідність забезпечення високого рівня освітніх послуг. Це реформування спрямоване на формування системи закладів різних типів, яка гарантуватиме доступність початкової та базової середньої освіти для всіх мешканців, а також створюватиме умови для здобуття учнями якісної профільної освіти.

У 2023-2024 навчальному році до навчання приступило 165 873 учнів. В області, як і вцілому в Україні спостерігається тенденція до зменшення кількості першокласників. Водночас протягом 2023-2024 н. р. у школах навчалось понад 2,6 тисяч учнів із числа внутрішньо переміщених. Близько 300 здобувачів освіти з тимчасово окупованих територій отримували освітні послуги в дистанційному форматі. За кордоном у зв'язку із війною перебувають 8 533 дитини, які одночасно здобувають освіту в школах області та в навчальних закладах тієї країни, в якій наразі мешкають [1].

На Рівненщині спостерігається значна нерівномірність демографічних показників, що створює певні виклики для освітніх установ. З огляду на це, деякі громади змушені вдаватися до заходів з оптимізації освітньої мережі, тоді як інші мають вирішувати практичні питання щодо організації навчання в дві зміни. Протягом 2023-2024 навчального року режим двозмінного навчання було запроваджено у 94 ЗЗСО.

Особливістю освітньої галузі Рівненської області є контраст між збільшенням кількості учнів і необхідністю організації навчання у дві зміни та функціонуванням закладів загальної середньої освіти з низьким наповненням учнівського контингенту. Ця ситуація вимагає комплексного підходу до розвитку мережі навчальних закладів, враховуючи демографічну специфіку регіону і потреби місцевих громад.

Функціонування опорних шкіл забезпечує можливість створення сучасного освітнього простору, безпечного навчального середовища, безбар'єрного доступу до здобуття якісної освіти.

Згідно даних Департаменту освіти і науки Рівненської області створено та функціонує 47 опорних шкіл, із них 8 – у містах та 39 – у сільській місцевості (у їхньому підпорядкуванні перебуває 79 філій). В опорних школах навчається 21 405 учнів. У 2024 р. припинили діяльність школи I ступеня з малою чисельністю учнів (до 10 осіб) [1].

Організація освітнього процесу в ЗЗСО залежала від ситуації з безпекою в регіоні, а також від створення умов, що гарантують безпеку навчання та перебування учнів і працівників установ. Освітній процес здійснювався у різних форматах: 370 закладів (68,3 %) загальної середньої освіти проводили навчання очно; 142 заклади (26,2 %) працювали за змішаною формою; а 30 закладів (5,5 %) реалізували дистанційне навчання [1].

У 40-кілометровій зоні поблизу кордону з Білоруссю розташовано 89 закладів освіти, серед яких 63, маючи облаштовані укриття, функціонували в очному та змішаному режимах [1].

Одним з ключових завдань освітньої галузі є забезпечення підключення закладів до високошвидкісного інтернету. Це дозволить організовувати освітній процес на якісно високому рівні, включаючи дистанційне навчання учнів у громадах, а також впроваджувати електронний документообіг. Повномасштабна військова агресія російської федерації проти України стала каталізатором для прискореного впровадження всіх елементів цифрової освітньої екосистеми. У 92 % закладів загальної середньої освіти області запроваджено електронні журнали.

У Рівненській області мережу закладів загальної середньої освіти обласного підпорядкування складають 18 закладів, із яких: 12 спеціальних закладів освіти, 4 заклади спеціалізованої освіти, 2 санаторні школи [1].

Отже, трансформація загальної середньої освіти на Рівненщині в умовах сьогодення складається з кількох взаємопов'язаних процесів та включає наступні етапи:

- реорганізація шкільної мережі та оптимізація;
- перехід на змішані, дистанційні та онлайн-формати навчання;
- безпека освітнього простору та доступність до освітнього середовища;
- підтримка інфраструктури, матеріально-технічне забезпечення ЗЗСО;
- психосоціальна підтримка, адаптація до зміни обставин, що передбачає роботу з учнями і вчителями, які пережили травми, втрати, стрес через війну в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Департамент освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації. Філософія змін. 3.0. підсумки 2023-2024 навчального року на Рівненщині. URL: <https://www.rvosvita.org.ua/news/filosofii-zmin-3-0-pidsumky-2023-2024-navchalnoho-roku-na-rivnenshchyni> (дата доступу: 08.09.2025).
2. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В., Барський Ю. М. Модернізація освітнього комплексу Волинської області: монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 118 с.